

Justyna Suska¹

GOSPODARKA ŚWIATOWA WOBEC KRYZYSU. DOBRZE ZARZĄDZANE I ZRÓWNOWAŻONE FIRMY JAKO JEDEN Z KLUCZOWYCH ELEMENTÓW NOWEGO MODELU WZROSTU?

Streszczenie

Światowa gospodarka wciąż zmaga się z potężną i globalną recesją, największą od czasu II wojny światowej. Wszelkie przejawy wychodzenia z kryzysu wciąż są niepewne i nierównomierne. Ogromne bezrobocie, które w wielu uprzemysłowionych gospodarkach osiąga poziom o 50% wyższy niż przed rokiem 2008, bezpośrednio przekłada się na wzrost skrajnego ubóstwa. Surowa polityka wielu państw oraz fiskalna konsolidacja przyczyniają się nierzadko do wzrostu bezrobocia, osłabienia czy wręcz braku ożywienia gospodarczego. Niektóre państwa łatwiej znoszą kryzys niż inne. Doświadczenia, wyniesione z obecnego kryzysu, pokazują, że kraje o relatywnie mocniej regulowanych gospodarkach znajdują się w lepszej sytuacji niż inne. Szczególnie poziom bezrobocia, zwolnienia grupowe czy brak wtórnego zatrudniania pracowników, w krajach skandynawskich czy Niemczech, jest niższy niż w bardziej „elastycznych” gospodarkach wolnorynkowych.

Powyższe rozważania mogą prowadzić do tezy, iż nowy model wzrostu powinien opierać się na bardziej zrównoważonych relacjach pomiędzy państwem i gospodarką. Tym samym wspólnie wypracowane gwarancje powinny dotyczyć również firm o dużym potencjale gospodarczym w zakresie zrównoważonej odpowiedzialności za swoich klientów i pracowników. Autor poniższego artykułu stara się przybliżyć czytelnikowi zagadnienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw w dobie kryzysu, próbując jednocześnie stworzyć model zarządzania zrównoważonego przedsiębiorstwem w kryzysie i określić jego wskaźniki oraz odpowiedzieć na pytanie: czy firmy, przedsiębiorstwa, opierające swą działalność na zrównoważonym rozwoju, mogą być jednym z kluczowych elementów nowego modelu wzrostu? Celem artykułu jest próba odniesienia działalności przedsiębiorstwa do zasady zrównoważonego rozwoju i wypracowanie własnego modelu działań we wszystkich aspektach jego działalności.

Słowa kluczowe: nowy model wzrostu, zrównoważony rozwój, zrównoważony model rozwoju biznesowego, kryzys gospodarczy, model zarządzania zrównoważonego przedsiębiorstwem w kryzysie

WORLD ECONOMY IN TIMES OF CRISIS. ARE WELL-MANAGED AND SUSTAINABLE COMPANIES KEY TO NEW GROWTH MODEL?

Abstract

The world economy is still facing a massive global recession, the worst one since the Second World War. The signs of recovery are all uncertain and unstable. The huge unemployment, which

¹ mgr Justyna Suska – doktorantka, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katedra Zarządzania Przedsiębiorstwem, opiekun naukowy: prof. dr hab. Wojciech Czakon

in many industrialised economies is 50% higher than it was in 2008, directly contributes to deepening poverty. The austerity policies and fiscal consolidation pursued in many countries often result in increased unemployment, an economic slowdown or even lack of growth. Some countries withstand the crisis more easily than others. Lessons learned from the current crisis show that the countries of relatively more regulated economies are in a better situation. Especially the unemployment levels, collective redundancies or lack of re-employment in the Scandinavian countries or in Germany are lower than in other, more 'flexible' market economies.

It can be inferred from the above solutions that a new growth model should be based on more sustainable relations between the state and the economy. That is why guarantees should also apply to the companies with big economic potential as regards sustainable responsibility for their clients and employees. The author of the paper attempts to clarify the issue of sustainable development of enterprises in times of crisis, while trying to create a model of sustainable management of an enterprise in crisis, and to specify its indicators, as well as to answer the question whether companies that build their strategies on sustainable development can be one of the key elements of a new model of growth. The aim of the paper is to relate the activity of an enterprise to the principle of sustainable development and to establish an operating model in all the aspects of its business activity.

Key words: new growth model, sustainable development, model of sustainable business development, economic crisis, sustainable development model in economic crisis

Wstęp

Dotychczasowe działania rządów państw, zmierzające do wyprowadzenia gospodarek z recesji, okazały się nieskuteczne. Mimo poprawy wskaźników ekonomicznych 6 lat po wystąpieniu kryzysu, państwa europejskie w dalszym ciągu zmagają się ze skutkami recesji. Jednakże wydawać się może, że liczby te nie przekładają się faktycznie na poprawę warunków życia Europejczyków. W dalszym ciągu poziom życia jest oceniany przez społeczeństwo jako gorszy niż przed wystąpieniem kryzysu. Z tego powodu gospodarkom europejskim potrzebny jest nowy model wychodzenia z recesji – nowy model wzrostu, którym ma być zarządzanie przedsiębiorstwami zrównoważonymi.

W procesie wychodzenia z kryzysu niebagatelną rolę odgrywają przedsiębiorstwa. To ich funkcjonowanie w znacznej mierze napędza gospodarkę. Jako że samodzielne i niezaplanowane przeciwdziałanie złej koniunkturze przez przedsiębiorców nie przyniosło dotychczas pożądaných skutków, obecnie poszukuje się innego modelu zarządzania przedsiębiorstwami, które doprowadziłyby do wzrostu gospodarczego. Coraz częściej eksperci z dziedziny ekonomii chylą się ku przedsiębiorstwom zarządzanym w sposób zrównoważony i w nich upatrują szansę na pobudzenie gospodarki oraz jej stabilny, sukcesywny wzrost.

Powodem zainteresowania się firmami zrównoważonymi jest sens i istota zarządzania nimi. Ich działalność opiera się bowiem na elastyczności oraz umiejętności dostosowania się do zachodzących wokół zmian, a więc potrafiącej też funkcjonować w warunkach kryzysu ekonomicznego². Realizacja koncepcji zrów-

² A. Stabryła, K. Woźniak, *Determinanty potencjału rozwoju organizacji*, Wydawnictwo Miles, Kraków 2012, s. 24.

noważonego rozwoju organizacji opierać się ma nie tylko na spełnianiu oczekiwań wszystkich interesariuszy, lecz także na osiąganiu celów społecznych i środowiskowych. Podkreśla się również niemałe znaczenie kultury organizacyjnej tych przedsiębiorstw, przywództwo, zaufanie, zarządzanie ryzykiem i ciągłość działania³.

Obecnie uważa się, że tworzenie i wdrażanie nowych technologii jest kluczowym czynnikiem wzrostu przedsiębiorstw. Wzrost gospodarczy nie będzie miał jednak racji bytu, jeżeli tylko jedna dziedzina działalności będzie wyjątkowo usprawniana, tylko jedna branża będzie się rozwijać, tylko jedno przedsiębiorstwo będzie funkcjonowało należycie (w znaczeniu jego dynamicznego prosperity). Takie założenie może prowadzić do tezy, że tylko jednoczesny, miarowy rozwój wszystkich aspektów działalności przedsiębiorstwa na wielu płaszczyznach jego działalności oraz w wielu aspektach jego funkcjonowania może przynieść sukces temu przedsiębiorstwu. Z kolei jego sukces powinien korelować z podobnie zarządzanym (tj. w sposób zrównoważony) przedsiębiorstwem, które współpracuje z tym pierwszym dopóty, dopóki zrównoważone przedsiębiorstwa będą w stanie prosperować na tyle dobrze, by stworzyć sieć i dźwignąć gospodarkę z kryzysu. Nowy model wzrostu powinien opierać się na przedsiębiorstwach zrównoważonych, ponieważ tylko działania prowadzone we wszystkich dziedzinach funkcjonowania prowadzą do spodziewanych efektów, a nie stają się przyczyną wzrostu problemów w innym sektorze funkcjonowania.

1. Skutki kryzysu finansowego z 2008 roku

Pierwszymi oznakami napływającego do Europy kryzysu były deficyty na rachunkach bieżących. Rynek wywierał presję na spadek wartości walut w poszczególnych krajach, a przecież utrzymanie sztywnego kursu jest warunkiem niedopuszczenia do kryzysu na rynku walutowym. Ponadto pogorszyły się wskaźniki bezrobocia, co wskazywałoby na recesję w sektorze firm, które nie tylko nie przyjmowały do pracy nowych pracowników, ale stopniowo ograniczały zatrudnienie⁴. Było to efektem stagnacji na poszczególnych rynkach i w poszczególnych branżach. Przedsiębiorstwa produkcyjne ograniczały produkcję, zmalało zapotrzebowanie na wiele usług. Dotychczas samonapędzająca się gospodarka zaczęła wyraźnie zwalniać. Gospodarki europejskie zaczęły charakteryzować się wysokim ryzykiem. Zmniejszyły się wydatki na konsumpcję i inwestycje⁵.

Wszelkie wydarzenia, które miały wówczas miejsce, były oznaką tego, że państwo przestało pełnić funkcję ochronną dla swoich obywateli. Funkcja państwa,

³ W. M. Grudzewski et al., *Zarządzanie zaufaniem*, „*Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*” 2009, nr 3, s. 14.

⁴ J. Żabinska, *Kryzysy finansowe, ich przyczyny, skutki i sposoby przezwyciężenia*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Katowice 2000, s. 85.

⁵ *Kryzys finansowy. Wybrane zagadnienia*, J. Adamiec (red.), Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2009, s. 7-9

realizowana poprzez politykę finansową, obejmuje działania, mające na celu osiągnięcie i utrzymanie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego, przy równorzędnym zmniejszaniu inflacji oraz stopy bezrobocia i wahań cyklu koniunkturalnego. Skuteczne realizowanie tych funkcji angażuje w tym samym stopniu instrumenty polityki fiskalnej i monetarnej⁶.

Recesja widoczna była nie tylko wśród gospodarstw domowych, ale także wśród podmiotów gospodarczych. Skłonność przedsiębiorców do inwestowania zależy bowiem od szeregu czynników. Zaliczyć do nich należy m.in. poziom deficytu finansów publicznych oraz jego wpływ na poziom rynkowych stóp procentowych, ulgi i zachęty inwestycyjne, nowe zasady stosowania odpisów amortyzacyjnych, dopłaty do oprocentowania kredytów inwestycyjnych i współfinansowanie inwestycji ze środków publicznych.⁷

Wśród czynników warunkujących rozwój gospodarczy zasadniczą rolę odgrywa również funkcjonowanie handlu międzynarodowego. Stan handlu międzynarodowego decyduje o poziomie życia wielu ludzi, ich bogactwie i ubóstwie.

W odniesieniu do kryzysu światowego kryzys w Polsce pojawił się stosunkowo późno. Jednak w ciągu kilku lat po jego wystąpieniu uzewnętrzniły się czynniki, które zdeterminowały bessę w gospodarce naszego kraju. Banki powoli zaczęły wycofywać się z łatwego udzielania kredytu i dostępność tego środka finansowania znacznie spadła na rynku usług kredytowych. Następnie dało się odczuć obniżenie wartości polskiej waluty, a co za tym idzie problemy w przedsiębiorstwach zagranicznych, działających na rynku międzynarodowym czy posiadających opcje walutowe⁸.

W wyniku wystąpienia kryzysów finansowych wszelkie instytucje finansowe stają się ostrożne w swoich działaniach. Banki wstrzymują się z udzielaniem kredytów, obawiając się o terminowość i możliwość ich spłaty. W efekcie zmniejsza się w ten sposób płynność oraz wzrastają koszty pozyskiwania kapitału na rynku międzybankowym⁹. Jest to kolejny dowód na to, że działania prowadzone wyłącznie w jednej dziedzinie nie zmierzają do oczekiwanych efektów, ale stają się przyczyną wzrostu problemów w innym sektorze funkcjonowania.

Wraz z rosnącą liczbą firm, które mają problemy finansowe, a ich samodzielne funkcjonowanie staje się utrudnione, można zauważyć zmiany w polityce urzędów antymonopolowych i banków. Wprawdzie Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) nie uważa jakoby skoncentrowanie rynku było rozwiązaniem problemów generowanych przez kryzys, to w praktyce mogłoby to

⁶ Z. Ofiarski, *Prawo bankowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, s. 116.

⁷ J. Tomkiewicz, *Polityka fiskalna w Polsce. Stymulator wzrostu, czy źródło problemów*, [w:] *Strategia szybkiego wzrostu gospodarczego w Polsce*, G. W. Kołodko (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa 2004.

⁸ P. Krugman, *Wracając problemy kryzysu gospodarczego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001, s. 58.

⁹ S. Marciniak, *Makro- i mikroekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 420.

doprowadzić do zmniejszenia konkurencji. Jednocześnie restrykcyjne działanie UOKiK może spowodować nieodwracalne skutki dla innych uczestników rynku¹⁰.

Różny jest także stopień oddziaływania kryzysu finansowego na stan gospodarki poszczególnych krajów. Im struktura gospodarki jest bardziej różnorodna, tym jest ona bardziej odporna na kryzys. Paradoksalnie, im gospodarka jest mniej uzależniona np. od eksportu (co jest przejawem niższego stopnia jej rozwoju), tym bardziej jest odporna na kryzys. To wciąż skłania do przemyśleń jakoby intensyfikacja działań w jednym kierunku była zagrożeniem dla przedsiębiorstwa, mogącym prowadzić do krachu¹¹.

Uważa się również, że aby zapobiegać występowaniu kryzysu w gospodarkach poszczególnych krajów, należy skoordynować działania, które doprowadziłyby do ograniczenia zjawiska kryzysu w skali globalnej, europejskiej, regionalnej, lokalnej¹².

Kryzys finansowy z jednej strony ujawnia konsekwentnie niedomagania modelu zarządzania, opartego na koncepcji budowy wartości dla akcjonariuszy i uwypukla zalety konserwatywnych postaw w zakresie zarządzania. Z drugiej strony pokazuje zawodność modeli wyjaśniających zachowania przedsiębiorstw. Z tego powodu otwarta jest kwestia, czy mnożyć nowe modele, czy redefiniować pojęcia podstawowe¹³.

Nawiązując do przyczyn kryzysu, okazuje się, że zintensyfikowane działanie w jednej dziedzinie bez ochrony innych spowodowało wystąpienie tego zjawiska. Z tego względu odwrócenie konsekwencji recesji może polegać na działalności we wszystkich aspektach funkcjonowania danego podmiotu, czego wyrazem jest teoria o zarządzaniu zrównoważonym.

2. Koncepcja zrównoważonego rozwoju

Zrównoważony rozwój oparty jest na kilku filarach. Polega na zachowaniu ładu w obszarze ekonomicznym, ekologicznym, społecznym, instytucjonalnym i przestrzennym jednocześnie¹⁴. Koncepcja rozwoju tego zjawiska powstała w połowie XX wieku i przez ostatnie 60 lat znacznie ewoluowała. Jego początki wiążą się z „ekologicznym przebudzeniem”, które warunkuje życie człowieka. W ten

¹⁰ K. Pająk, *Kryzys ekonomiczny a przestrzenny i funkcjonalny wymiar polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, s. 119.

¹¹ W. Szymański, *Niepewność i niestabilność gospodarcza. Gwałtowny wzrost i co dalej?*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011, s. 39.

¹² P. Falenta, Ł. Polinceusz, *Kryzys gospodarczy w Polsce i na świecie*, Raport Fundacji Instytutu Badań i Analiz Politologicznych, Warszawa 2013, s. 29.

¹³ W. M. Orłowski, *Świat do przeróbki. Spekulanci, bankruci, giganci i ich rywale*, Wydawnictwo Agora, Warszawa 2011, s. 14.

¹⁴ M. Deszczka, M. Wąsowicz, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej*, [w:] *Zrównoważony rozwój jednostek samorządu lokalnego w świetle globalizacji gospodarczej*, H. Kisilowska, E. Sobczak (red.), Wydawnictwo Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2013, s. 22.

sposób niejako odkryte zostało, że działania ekologiczne i działania społeczne są ze sobą sprzężone. Z czasem pojęcie to zostało rozszerzone o kolejne aspekty. Okazało się bowiem, że zależność człowieka i środowiska ma miejsce w jakiejś przestrzeni, przy udziale instytucji i z zachowaniem racjonalności ekonomicznej (finansowej).

Pojęcie zrównoważonego rozwoju (*sustainable development*) jest już traktowane jako nowa koncepcja w naukach o zarządzaniu¹⁵. Taki rozwój definiowany jest również jako uwzględniający potrzeby teraźniejszości bez eliminowania tym samym możliwości ich zaspokojenia przez przyszłe pokolenia¹⁶.

Kwestie, które wchodzą w filary zrównoważonego rozwoju są definiowane w zależności od tego, co jest przedmiotem tego rozwoju. Przykładowo Burchard-Dziubińska wymienia, że w kontekście zrównoważonego rozwoju państwa są to: obowiązek zapewnienia zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych, sprawiedliwość społeczna i wyeliminowanie ubóstwa, wspólna odpowiedzialność, przezorność w podejściu do zdrowia ludzkiego, zasobów naturalnych i ekosystemów, partycypacja społeczna, dostęp do informacji i wymiaru sprawiedliwości, a także dobre rządzenie¹⁷. Należy jednak zwrócić uwagę, że wszystkie powyższe aspekty wpisują się w ramy definicyjne Deszczki i Wąsowicza. W myśl takiego stwierdzenia można pokusić się o stworzenie modelu zarządzania zrównoważonego w przedsiębiorstwie.

3. Model wskaźnikowy przedsiębiorstwa zarządzanego w sposób zrównoważony

Dotychczasowe publikacje naukowe koncentrowały się na zrównoważonym rozwoju regionów, miast, samorządów, dzieci, a więc były omawiane w aspekcie przestrzennym i pedagogicznym. Analiza literatury wskazuje, że wciąż niewiele jest opracowań poświęconych przedsiębiorstwom zarządzanym w sposób zrównoważony.

Dotychczas istniało wiele koncepcji rozwoju organizacji. Greiner przedstawił modele wzrostu w pięciu obszarach – przez kreatywność, wytyczne, delegowanie uprawnień, koordynację, współpracę¹⁸. Z kolei teoria Elkingtona zakłada rozwój przedsiębiorstwa poprzez zaangażowanie w trzy aspekty jego funkcjonowania – ekologiczny, ekonomiczny i społeczny, i określana jest mianem *Triple Bottom*

¹⁵ K. Lee, S. Carter, *Global Marketing Management*, Oxford University Press, USA, May 2009, s. 97.

¹⁶ Y. K. Van Dam, P. Apeldoorn, *Sustainable Marketing*, "Journal of Macromarketing" 1996, Vol. 16 (2), s. 408.

¹⁷ M. Burchard-Dziubińska, A. Rzeńca, D. Drzazga, *Zrównoważony rozwój – naturalny wybór*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 22.

¹⁸ L. Clarke, *Zarządzanie firmą*, Wydawnictwo Gebethner i Ska, Warszawa 1997, s. 14.

*Line*¹⁹. Mowforth i Munt z kolei wyróżnili 4 kwestie związane ze zrównoważonym rozwojem przedsiębiorstwa, tj. ekologiczny, społeczny, kulturowy i gospodarczy²⁰. Żadna z tych teorii nie wyczerpuje w pełni zrównoważonego rozwoju, opartego na pięciu filarach.

Pojęcie zrównoważonego rozwoju w kontekście przedsiębiorstwa pierwszy raz użyte zostało w 2002 roku na Światowym Szczycie Zrównoważonego Rozwoju, zorganizowanym w Johannesburgu. Przedsiębiorstwo zrównoważone to takie, które potrafi wdrożyć strategię biznesową i wszelkie działania, które wychodzą naprzeciw potrzebom przedsiębiorstwa i jego obecnych *stakeholders* poprzez dbanie, równoważenie i ulepszanie personelu i zasobów, które będą niezbędne w przyszłości²¹. W myśl koncepcji rozwoju zrównoważonego, opartej na pięciu filarach rozwoju przedsiębiorstwa, można określić model zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa, który prezentuje rysunek 1.

Zaproponowany model rozwoju zrównoważonego przedsiębiorstwa największy nacisk kładzie na aspekt społeczny. Działania, zmierzające do rozwoju w tej kwestii, obejmują przede wszystkim poszanowanie praw człowieka oraz współpracę z lokalną społecznością i na lokalnym dla danego przedsiębiorstwa rynku pracy, gdzie tworzone są miejsca pracy. Budowanie dobrej reputacji firmy korzystnie wpłynie na jej rozwój, co potwierdzone jest licznymi przykładami – The Coca Cola Company, McDonald's, Grupa Żywiec. Firmy te aktywnie działają na rzecz lokalnych społeczności i osiągnęły sukces.

Niestety teza Friedmana o tym, że jedynym celem społecznym przedsiębiorstwa jest maksymalizacja zysku wydaje się dzisiaj być już nieaktualną²². Maksymalizacja zysku jest oczywiście głównym działaniem przedsiębiorstwa, ale nie może odbywać się poza pozostałymi aspektami działalności, zmierzającej do rozwoju i osiągnięcia sukcesu. Obok aspektu ekonomicznego, wiele uwagi poświęca się jeszcze wymiarowi ekologicznemu. Jest to nie tylko związane z genezą koncepcji zrównoważonego rozwoju, ale też ze współczesnymi trendami. Ekologiczne działania, czy ekologiczne postawy, są również jednym z narzędzi CSR, a przede wszystkim są modne. Działania proekologiczne mogą także przynieść firmom zyski, a raczej obniżyć koszty. Wszystko zatem zmierza do tego wniosku, że wszelkie aspekty działalności, wymienione jako filary zrównoważonego rozwoju, są ze sobą skorelowane tak, jak związane są nierozdzielnie ze sobą wszystkie sfery funkcjonowania przedsiębiorstwa.

¹⁹ J. Elkington, *Enter the Triple Bottom Line*, [w:] *The triple bottom line, does it all add up? Assessing the sustainability of business and CSR*, A. Henriques, J. Richardson (eds.), Taylor&Francis, New York 2004, s. 12.

²⁰ M. Mowforth, I. Munt, *Tourism and Sustainability. New Tourist in the Third World*, Routledge, New York 1998, s. 105.

²¹ *Business Strategy for Sustainable Development*, International Institute for Sustainable Development & Deloitte & Touche and The World Business Council for Sustainable Development, 1992, s. 1.

²² M. Friedman, *The Social Responsibility of Business is to Increase the Profits*, "The New York Times Magazine", 13.09.1970, s. 122.

Rysunek 1. Zarządzanie przedsiębiorstwem zrównoważonym

Źródło: opracowanie własne na podstawie J. Elkington, op. cit.

Nie bez znaczenie dla zrównoważonego rozwoju są także dziedziny rozwoju instytucjonalnego i kulturowego. Instytucjonalność odnosi się najczęściej do sprawności działania i kontaktów z instytucjami i kontrahentami, którzy mają wpływ na przedsiębiorstwo. Rozwój kulturowy, jak przedstawiono na rysunku 1. dotyczy zarówno kultury w znaczeniu kultury organizacji, jak i dbałości o dziedzictwo kulturowe, szczególnie kulturę regionu. Ten aspekt wydaje się mieć najmniejsze znaczenie, jednakże nie można pominąć faktu, że wizerunek przedsiębiorstwa w środowisku lokalnym często jest determinowany poszanowaniem kultury, zwłaszcza lokalnej.

Model zarządzania przedsiębiorstwa zrównoważonego z punktu widzenia zarządzania wymaga stosownych wyliczeń i uzyskania wyników. W celu określenia go należy posłużyć się wskaźnikami, które będą adekwatne do badanego obszaru działalności przedsiębiorstwa i będą w stanie zmierzyć je i skwantyfikować. Będą to wskaźniki z zakresu rachunkowości, finansów, ekonomii i zarządzania.

Wskaźniki są przydatne w ocenie działalności przedsiębiorstwa w badanym okresie (może być to np. jeden rok). Ich wyliczenie i interpretacja pozwoli określić, na jakim etapie rozwoju i w jakiej kondycji znajduje się przedsiębiorstwo, a zatem stwierdzić, czy jest ono odporne na skutki kryzysu, czy podobnie jak gospodarka uległo recesji. Dobre wyniki, uzyskane w każdym obszarze funkcjonowania firmy, świadczą o jej dobrym prosperity.

Zakończenie

Koncepcja zrównoważonego rozwoju wydaje się najlepszym osiągalnym sposobem zarządzania współczesnego świata, który daje szansę trwałego i sprawied-

liwego rozwoju zarówno w skali globalnej, jak i lokalnej. Jest podejściem holistycznym, integrującym materialne i niematerialne elementy życia czy funkcjonowania²³.

Tylko jednoczesny, miarowy rozwój wszystkich aspektów działalności przedsiębiorstwa na wielu płaszczyznach oraz w wielu aspektach jego funkcjonowania może przynieść sukces temu przedsiębiorstwu. Głównym celem działalności wszystkich przedsiębiorstw jest wypracowywanie zysku. Na wielkość i sukces przedsiębiorstwa wpływają także inne działalności, które zmierzają do poprawy konkurencyjności, wizerunku, poszanowania wśród interesariuszy i kontrahentów, są zgodne z oczekiwaniami społeczeństwa i nie występują przeciw środowisku naturalnemu. Wszystkie te działania są ze sobą powiązane i prowadzą do osiągnięcia celu działalności – zysku. Osiąganie zysku jest z kolei odpowiedzią na otaczający kryzys finansowy i jego skutki. Prawidłowo realizowane przedsięwzięcia, w sposób spójny i w tym samym czasie, są gwarantem sukcesu firmy i przetrwania w warunkach recesji. Jeżeli zaś przedsiębiorstwa będą mogły poszczycić się dobrym prosperity, napędzą gospodarkę tak, by bessa nie była jej domeną. Stan taki nie może trwać jednak w nieskończoność, ponieważ gospodarka, choć dąży do doskonałości, nigdy jej nie osiąga.

Bibliografia

1. Burchard-Dziubińska M., Rzeńca A., Drzazga D., *Zrównoważony rozwój – naturalny wybór*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014.
2. *Business Strategy for Sustainable Development*, International Institute for Sustainable Development & Deloitte & Touche and The World Business Council for Sustainable Development, 1992.
3. Clarke L., *Zarządzanie firmą*, Wydawnictwo Gebethner i Ska, Warszawa 1997.
4. Deszczka M., Wąsowicz M., *Koncepcja zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej*, [w:] *Zrównoważony rozwój jednostek samorządu lokalnego w świetle globalizacji gospodarczej*, H. Kisilowska, E. Sobczak (red.), Wydawnictwo Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2013.
5. Elkington J., *Enter the Triple Bottom Line*, [w:] *The triple bottom line, does it all add up? Assessing the sustainability of business and CSR*, A. Henriques, J. Richardson (eds.), Taylor&Francis, New York 2004.
6. Falenta P., Polinceusz Ł., *Kryzys gospodarczy w Polsce i na świecie*, Raport Fundacji Instytutu Badań i Analiz Politologicznych, Warszawa 2013.
7. Friedman M., *The Social Responsibility of Business is to Increase the Profits*, "The New York Times Magazine", 13.09.1970.
8. Grudzewski W. et al., *Zarządzanie zaufaniem*, „*Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*” 2009, nr 3.
9. Krugman P., *Wracają problemy kryzysu gospodarczego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.
10. *Kryzys finansowy. Wybrane zagadnienia*, J. Adamiec (red.), Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2009.

²³ M. Burchard-Dziubińska, A. Rzeńca, D. Drzazga, op. cit., s. 7.

11. Lee K., Carter S., *Global Marketing Management*, Oxford University Press, USA, May 2009.
12. Marciniak S., *Makro- i mikroekonomia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
13. Mowforth M., Munt I., *Tourism and Sustainability. New Tourist in the Third World*, Routledge, New York 1998.
14. Ofiarski Z., *Prawo bankowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008.
15. Orłowski W. M., *Świat do przeróbki. Spekulanci, bankruci, giganci i ich rywale*, Wydawnictwo Agora, Warszawa 2011.
16. Pająk K., *Kryzys ekonomiczny a przestrzenny i funkcjonalny wymiar polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011.
17. Stabryła A., Woźniak K., *Determinanty potencjału rozwoju organizacji*, Wydawnictwo Miles, Kraków 2012.
18. Szymański W., *Niepewność i niestabilność gospodarcza. Gwałtowny wzrost i co dalej?*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011.
19. Tomkiewicz J., *Polityka fiskalna w Polsce. Stymulator wzrostu, czy źródło problemów*, [w:] *Strategia szybkiego wzrostu gospodarczego w Polsce*, G. W. Kołodko (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa 2004.
20. Van Dam Y. K., Apeldoorn P., *Sustainable Marketing*, "Journal of Macromarketing" 1996, Vol. 16 (2).
21. Żabinska J., *Kryzysy finansowe, ich przyczyny, skutki i sposoby przezwyciężenia*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adameckiego w Katowicach, Katowice 2000.